

Gamla historier och folktro från Bro socken, Uppland.

Berättade av Alfred Hedström och nedtecknade av Erik Rexhammar
Se Alfred Hedström, Stockholms-Näs, Medlemsblad 1947 nr.2 (sid.3)
Tolkning/redigering av handskrift Ulla Zetterberg

[UKF:s startside](#)

I. Sjukdom och deras botande hos människor.

Stöpa bly för sjuka.

Blystöpning användes för alla slags sjukdomar, och deras botande, man ansåg vissa personer hava ett visst handlag och vana för att det skulle lyckas och i allmänhet hade man s.k. klok gumma i varje socken, ibland kunde det finnas flera också, som utförde denna sak. Den bly stöpande kunde icke stöpa över sig själva, ty då verkade icke det, utan måste då hava någon annan. Den sjuke eller den som skulle stöpas över, lade sig på ryggen i en säng. Sedan smälte man bly i en panna varpå man tog ett fat eller karott med vatten och satte på den sjuke och hällde man det smälta blyet i karotten och läste följande trollformel: *"Jord, väder och vatten, tag detta och giv N.N. sin ro och hälsa igen."* Sedan tittade man på blyet i karotten, hurdan figur den tagit, om den sjuke har s.k. råkat för eller på annorstädes sätt fått sin sjukdom, detta såg man på bly figuren. Sedan stoppade man bly figuren i en flaska salt, hällde vatten däri och korkade igen den, gick till en korsväg en torsdagsnatt i nymåne och grävde där ner flaskan. Om inte den sjuke ögonblickligen fick tillbaka sin hälsa, så var det visst och sant att när vattnet i flaskan skämdes, så var förtrollningen eller olyckan bruten. Denna ceremoni med blystöpning var mycket anlitad här i Bro.

Knarr i nacken.

Den sjuke lade sitt huvud på en dörr tröskel, och så tog en med agerande en yxa och högg vid sida av huvudet i tröskeln i det han sade: *"Jag hugger och hugger", "Vad hugger du?"* skulle den sjuke yttra, *"Jag hugger bort knarren i nacken på dig!"*
Detta var hela handlingen och knarren skulle vara borta.

Eldfrossan ansågs vara en sjukdom, som ungdomen i uppväxtåldern alltid fick. Den yttrade sig så att man frös liksom i en frossa, men i ansiktet var man röd och varm. Man tog då en sula av en vänster damsko och band kring halsen. Om tingesten var från en lättfärdig kvinna, ansågs medlet så mycket bättre och ofelbart.

Att släppa ett eldkol genom linnet (särken) uppifrån halsen var bra mot botande av vissa lättare sjukdomar. Det användes mycket för sitt enkla sätt.

Engelska sjukan, de som vore lidande av detta i synnerhet barn, tog man med till skogen och lät dem krypa genom sammanväxta trädrötter, som bildade en ring. Även grenar och trädstammar tjänade samma ändamål.

Magsjukdom eller knip i magen, som i synnerhet barn brukade lida av. En kopparslant lades på patientens mage, varpå man ställde ett brinnande ljus på den och ett glas sattes över detta och då skulle det uppstå en sugning, som skulle draga det onda till sig "man kallade det att draga upp magskärpan"

Blod från stupstocken ansågs vara ett ofelbart medel för den som led av ”fallandesjuka”. Man samlade upp blodet i en käril och gav den sjuke att dricka av det,(inte full kannibalism men närapå).

När man badade barn, lade man alltid ett eldkol i badvattnet i baljan innan man slog ut det. Det ansågs för göra onda andar, som ville skada barnet på något vis.

Äta och läsa samtidigt ansågs icke vara bra, enär det hette att man tappade bort minnet eller också hette det att man åt upp det. Barn som läste sina läxor fick man se efter allra helst att inte saken så gjordes.

När hästarna rullade sig och man gick förbi på detta ställe, skulle man alltid spotta tre gånger, ty annars fick man ont i benen, ansågs det.

Stämna blod, den konsten ansågs blott vissa personer kunna. Det var ju att stämna blodet, så att det inte rann av personen vid svårare olyckshändelser. En bonde här i socknen kunde den konsten riktigt bra och ibland när man sprang till honom för att få hjälp kunde han säga som så, ”*Var inte ängslig blodet stannade just nu*”. Och när man gick då hem, kunde de hemmavarande intyga att blodet stannade just vid den tidpunkten han sade det.

II Medel för förtrollning mot husdjur.

Man fick inte berömma sina husdjur när de stod och hörde på det, ty då ”hugnade” man dem eller de blev ledsna och tynade utav. Om någon person till äventyrs skulle göra det, han kanske skulle säga ”det var väldigt så vackra och fina kor, mor har!”, då skulle man svara ”ja de är så fina så du kan få kyssa dem i ändan!” då ”hugnade” sig inte korna något av talet.

När man gav bort en kalvost skulle man alltid lägga ett stycke bröd på osten, hårt eller mjukt, det gjorde detsamma, ty då kunde ingen ”trolla bort djuren för en,” hette det.

När bina svärmade skulle man kasta upp en sko i luften bredvid dem och då skulle de snart sätta sig.

”Mor Karlsson”

Det fanns en gumma som bodde i Lagmansboda, som kunde litet mera än vanligt folk, d.v.s. hon ansågs kunna trolla och givetvis var man ju lite ängslig och rädd för henne. Hon kom ibland till någon och ville köpa mjölk och satt man då och mjölkade samtidigt när hon kom med sin spann och man då sade t.ex. att man inte hade mer mjölk än man behövde själv, då gav ”mor Karlsson” ett hångrin och visade på att den mjölkande fick blod i spenarna, när hon drog. Då visste man att det var bäst att lova henne mjölk och då brukade hon i allmänhet ta och ge kon lite varm mjölk ur hinken att dricka och då upphörde blodet med detsamma att rinna. Denna gumma begagnade denna förtrollning ofta och hon gick alltid ned till bygden vid mjölkdays och skaffade sig på detta sätt mjölk, för ingen ville just neka henne ty hon var en riktig skräck för bondmororna när hon kom gående.